

Türkiye’de En Çok Okunan Çocuk Kitaplarının Yeterlilik Analizi

İlknur Esen YILDIRIM (*)

Sibel DİNÇ (**)

Öz: Çocuklara kitap okumayı sevdirmek, tüm bilinçli yetişkinlerin ortak hedefidir. Bu çerçevede, günümüzde en çok tercih edilen çocuk kitaplarının niteliklerine dair araştırmalar, güncel eğilimleri ortaya koymaları bakımından önemlidir. Bu çalışmada, Türkiye’de 2015 yılında 7-14 yaş grubundaki çocuklar tarafından en çok okunan kitaplar analiz edilerek, yeterlilikleri değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında en çok satılan 20 yerli ve yabancı çocuk kitabı, İçerik Analizi ile incelenmiş; biçim ve içerik özellikleri bakımından ortak ve farklı yönleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. 82 kriter yönünden yapılan analizler, tasarım/düzenleme, yazar/kitap, dil/anlatım, konu/plan ve resimlendirme bilgileri biçiminde beş başlık altında değerlendirilmiştir. Analiz edilen 20 kitaptan altısı tüm kriterler yönünden yeterli bulunmuştur. Bu kitaplar şunlardır: Son Adanın Çocukları, Sakız Sardunya, Hayalet Köy, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Geçmişe Tırmanan Merdiven ve Sevimli Dostlar Oteli/Bütün Hayvanlar Davetlidir. Elde edilen bulgular; ebeveynler, öğretmenler, çocuk kitabı yazarları ve yayınevleri için yol gösterici bilgiler içermektedir. Bu bulgulardan hareketle, yazılacak yeni çocuk kitaplarında bu kitapların hedef kitleyi olan çocuklara daha öğretici ve keyifli deneyimler sunabilecek kitaplar yazılması mümkündür.

Anahtar Kelimeler: İçerik Analizi, Çocuk Kitapları, Son Adanın Çocukları, Sakız Sardunya, Hayalet Köy, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Geçmişe Tırmanan Merdiven, Sevimli Dostlar Oteli/Bütün Hayvanlar Davetlidir.

JEL Sınıflaması: C10, C49, I29.

Efficiency Analysis On The Most Read Children's Books In Turkey

Abstract: It is the common goal of every informed adult to endear reading to children. In this respect, the related researches are significant for displaying the current training of children books. By analyzing the best sellers of children books in 2015 for the age group 7-15, their common and different aspects in form and content shall be laid bare. Within the scope of the present research, twenty best-seller native and foreign children books are studied through the method of content analysis. The analyses conducted according to eighty two criteria are divided into five main categories: i. design/formation, ii. author/book, iii. language/narrative, iv. subject/plan and v. illustration. Six books out of the total twenty are found appropriate in the light of the aforementioned eighty two criteria. These books are as follows: Son Adanın Çocukları, Sakız Sardunya, Hayalet Köy, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Geçmişe Tırmanan Merdiven, Sevimli Dostlar Oteli/Bütün Hayvanlar Davetlidir. The collected data include explanatory information for parents, teachers, authors of children

*) Prof. Dr. Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri Bölümü İstatistik Anabilim Dalı (e-posta: eyildirim@marmara.edu.tr)

***) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Bölümü İstatistik Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi (e-posta: sibeldinch@gmail.com)

books and publishing houses. Moving from our analysis of the given data, it is possible that more informative and enjoyable children books can be published in the future.

Keywords: Content Analysis, Children Books, Son Adanın Çocukları, Sakız Sardunya, Hayalet Köy, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Geçmişe Tırmanan Merdiven, Sevimli Dostlar Otel/Bütün Hayvanlar Davetlidir.

JEL Classification: C10, C49, I29.

Makale Geliş Tarihi: 11.08.2017

Makale Kabul Tarihi: 05.12.2017

I. Giriş

Kitap okumanın çocukların zihinsel ve ruhsal gelişimi için önemi açıktır. Kitap okumayı seven çocukların algılama seviyelerinin ve ifade becerilerinin yaşlarına göre yüksek olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle çocuklara kitap okumayı sevdirmek, tüm bilinçli yetişkinlerin ortak hedefidir. Ayrıca, çocuklara kitap okuma alışkanlığının kazandırılması, bebeklik döneminden itibaren bilinçli ve özenli bir çaba gerektirir.

Bu süreçte, ebeveynlerin kitap okuma alışkanlığına sahip olup olmaması, okuma alışkanlığı kazandırmada çocuğa yaklaşım biçimi, çocuğun içinde büyüdüğü sosyal çevre gibi faktörlerin yanı sıra, çocuk için hangi kitapların seçildiği de önemlidir. Çocuğun okuduğu kitabı dil, içerik, biçim vb. yönden kendisine uygun bulmaması ve kitaptan keyif almaması, kitap okumayı sevmemesine yol açabilmektedir. Bu nedenle günümüzde en çok tercih edilen çocuk kitaplarının niteliklerine dair araştırmalar, tercih eğilimlerine ilişkin mevcut durumu ortaya koymaları açısından önemlidir.

Bu çalışmada, Türkiye’de en çok okunan çocuk kitapları Kalitatif ve Kantitatif İçerik Analizi ile incelenmiştir. Araştırma kapsamında, içerik ve biçim yönünden yeterli/yetersiz bulunan hususlar tespit edilerek, yeni kaleme alınacak kitaplarda çocukların kitaplardan maksimum faydayı ve keyfi almalarına yönelik çıkarımlar yapılması hedeflenmiştir.

Çalışma kapsamında 7-14 yaş grubundaki çocuklar arasında popüler olan çocuk kitapları ele alınmıştır. Bu amaçla popüler kitapların seçimi ilk önce yayınevleri ile irtibata geçilerek yapılmaya çalışılmıştır. Ancak yayınevlerinin gizlilik kuralları gereğince kitap satış bilgileri kendilerinden temin edilememiştir. Bu nedenle internet üzerinden kitap satışı yapan siteler incelenmiş ve bunlar arasından en kapsamlı bilgiye ulaşılan “www.dr.com.tr” sitesi baz alınarak, en çok satışı yapılan çocuk kitaplarının incelenmesine karar verilmiştir.

II. İçerik Analizi

Sosyal bilimlerde en çok tercih edilen nitel analiz tekniklerinden biri olan İçerik Analizi; sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 22). Diğer bir tanıma göre İçerik Analizi; mevcut belgelerin (metin, resim vb.)

okunması, yorumlanması ve bu belgelerden anlamlar çıkarılmasını sağlayan tekniklerden biridir (Krippendorff, 2012: xii). İçerik Analizi çalışmalarında, nitel yapıdaki metinler kavramsal ve tematik yönden analiz edilir; kavramlar arasında doğrudan gözlenebilen ya da gizli ilişkiler ortaya çıkarılabilir (Yıldırım, 2015: 60).

İçerik Analizi’ni ilk kullanan kişi, H. Lasswell olarak kabul edilmektedir (Öğülmüş, 1991: 213). Bu teknik, ilk zamanlar gazete metinlerini analiz etmek için kullanılmış; zamanla gelişen teknoloji sonu cunda medya, siyaset, edebiyat, sinema, müzik, sosyoloji, psikoloji vb. pek çok alanda kullanılır hâle gelmiştir.

İçerik Analizi’nin üç temel özelliği vardır. Bunlar; nesnellik, sistemlilik ve genelliktir (Öğülmüş, 1991: 216).

Nesnellik: Farklı araştırmacıların aynı doküman üzerinde aynı sonuçları elde etmesi, o dokümanın nesnellik sınırları içerisinde olduğunu göstermektedir.

Sistemlilik: Tüm verilerin sabit bir ölçütte kullanılmasını sağlar.

Genellik: Bulguların bilimsel olarak kabul görmüş standartlara sahip olmasını gerektirir.

İçerik Analizi’nin temel amacı, toplanan verilerden hareketle çeşitli kavram ve ilişkilere ulaşmak olarak ifade edilmektedir (Şimşek ve Yıldırım, 2013: 259). Diğer bir açıklamaya göre İçerik Analizi’nin amacı çok sayıdaki metnin ortak özelliklerini ortaya çıkarmaktır (Gökçe, 2006: 18).

Bireylerin belirli bir belgeden çıkardığı sonuç sübjektif olacağından, ortak örüntülerin elde edilmesinde İçerik Analizi metodu kullanılır. İçerik Analizi ile belgelerin analitik olarak incelenmesi ve objektif olarak özetlenmesi mümkündür. Örneğin; seçim dönemlerinde rakip partilerin söylemleri, İçerik Analizi metodu ile incelenerek kalitatif ve/veya kantitatif istatistiklere ulaşılabilir (Yıldırım, 2015: 165). Bir başka örnekte, çocuklara verilen isimler İçerik Analizi ile incelenerek, toplumdaki sosyo-kültürel değişim gözlemlenebilmektedir (Yıldırım, 2016: 909-925).

Yazılı, görsel ya da işitsel medyada yer alan tüm ürünlerin, filmlerin, ilanların, afişlerin, posterlerin, bildirilerin ve konuşmaların temel amacı çeşitli amaçlar için insanları ikna etmektir (Arıkan, 2013: 55). İçerik Analizi tekniği ile bir materyal derinlemesine incelenerek üstü örtülü mesajlar da ortaya çıkarılabilmektedir.

III. Uygulama

Çalışma kapsamında popüler 20 çocuk kitabı, son baskıları dikkate alınarak incelenmiştir. İncelenen kitaplara ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir. Kitaplardan 9’u yerli, 11’i yabancı yazarlar tarafından kaleme alınmıştır.

İncelenen kitapların 16’sı www.dr.com.tr’de satışı belirli bir rakamın üzerindeki kitaplardır. Bu kitapların 7-14 yaş grubundaki çocuklar arasındaki popülerliği birkaç ilköğretim kurumunda öğretmenler ve öğrenciler tarafından da onaylanmıştır. Tablo 1’de yer alan son dört kitap ise, görüşme yapılan çocuklar arasında en çok beğenilen kitaplar olarak listeye alınması önerilen kitaplardır.

Tablo 1: Kitapların Künye Bilgileri

No	Kitap Adı	Yazarı	Yayınevi	Yayın	Sayfa
1	<i>Küçük Kara Balık</i>	Samed Behrengi	Kırmızı Kedi	2015	60
2	<i>Küçük Prens</i>	Antoine de Saint-Exupéry	Can Sanat	2016	105
3	<i>Son Ada'nın Çocukları</i>	Zülfü Livaneli	Doğan ve Egmont	2015	198
4	<i>Çok Hayal Kuran Çocuk</i>	Şermin Çarkacı	Elma Yayınevi	2016	32
5	<i>Sakız Sardunya</i>	Elif Şafak	Doğan ve Egmont	2015	151
6	<i>Haritada Kaybolmak</i>	Vladimir Tumanov	Günışığı	2015	198
7	<i>Kraliçeyi Kurtarmak</i>	Vladimir Tumanov	Günışığı	2015	160
8	<i>Charlie'nin Çikolata Fabrikası</i>	Roald Dahl	Can Sanat	2016	205
9	<i>Martıya Uçmayı Öğreten Kedi</i>	Luis Sepúlveda	Can Sanat	2015	125
10	<i>Uçan Sınıf</i>	Erich Kästner	Can Sanat	2015	188
11	<i>Momo</i>	Michael Ende	Kabalıcı	2014	303
12	<i>Bir Küçük Osmancık Vardı</i>	Hasan Nail Canat	Timaş	2016	123
13	<i>Hayalet Köy</i>	Hüsnan Şeker	Altın Kitaplar	2015	131
14	<i>Güneşi Bile Tamir Eden Adam</i>	Behiç Ak	Günışığı	2016	67
15	<i>Geçmişe Tırmanan Merdiven</i>	Behiç Ak	Günışığı	2016	91
16	<i>Mahalle Sineması</i>	Sevim Ak	Can Sanat	2016	92
17	<i>Sihirli Ay Kedisi: Moonbean ve</i>	Annie Dalton	02 Yayınevi	2015	148
18	<i>Memo'nun Hayatı ve Eserleri: Böyle</i>	Fatih Erdoğan	Mavibulut	2015	188
19	<i>Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı</i>	Dave Shelton	Mavibulut	2014	299
20	<i>Sevimli Dostlar Otel: Bütün</i>	Kate Finch	Beyaz Balina	2016	84

Kitapların analitik olarak incelenmesinde, TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı dizisinde uygulanan 75 kriter baz alınmıştır (Demircan,2006:12-27). Bu çalışmada ele alınan kitapların yapısı gereği 75 sorudan iki soru çıkarılmış, dokuz yeni soru eklenmiştir.

Çalışma kapsamında çıkarılan “*Türkçe metnin bilimsel danışmanı var mı?*” sorusu edebî eser olan romanların incelenmesi için gerekli bir soru değildir. Çünkü incelenen kitaplar, bilimsel bir danışman tarafından onay gerektirecek bilgiler veren bilimsel içerikli kitaplar değildir. Çalışma kapsamında çıkarılan bir diğer soru olan “*Talim Terbiye Kurulu'nun onayı var mı?*” sorusunda geçen Talim Terbiye Kurulu Onayı incelenen kitapların hiçbirinde yer almamaktadır. Bu sorunun kitaplarda yer almaması kitapların ayırt edilebilirliği üzerinde bir etkiye sahip olmadığından çalışma kapsamından çıkarılmıştır.

Çalışmaya eklenen dokuz soru aşağıda verilmiştir:

1. Kitabın sonunda kitapla ilgili düşünceleri içeren bir bölüm var mı?
2. Kitabın başında "Bu Kitabın Sahibi" biçiminde bir sayfa var mı?
3. Kitabın kendine ait ayrıacı var mı?
4. Kitap ödül almış mı?
5. Kitapta "Kitapla İlgili Yapılan Yorumlar" kısmı yer alıyor mu?
6. Kitabın sonunda “Kitapla İlgili Sorular” bölümü yer alıyor mu?
7. Kitapta “Kitapla İlgili Notlar” kısmı var mı?
8. Yabancı sözcüklerin okunuşlarına yer verilmiş mi?
9. Yaş düzeylerine göre metin-resim oranı uygun mu?

Kitaplar dış yapı ölçütleri bakımından tasarım-düzenleme ve yazar-kitap bilgileri; iç yapı ölçütleri bakımından ise dil-anlatım, konu-plan, resimlendirme özellikleri incelenmiştir. Her bir kitaba, tasarım-düzenleme bölümünde 14 soru, yazar-kitap bölümünde 27 soru, dil-anlatım bölümünde 21 soru, konu-plan bölümünde 9 soru, resimlendirme bölümünde 11 soru olmak üzere beş başlık altında toplamda 82 soru yöneltilmiştir. Dış yapı ölçütleri “yeterli ve yetersiz” şeklinde ikili etiketlenirken, iç yapı ölçütleri “yeterli, kısmen yeterli, yetersiz” şeklinde üçlü etiketlemeye tabi tutulmuştur.

A ve B grubundaki sorular dış yapı özelliklerine ait olduklarından, “yetersiz” bulunanlar “1”, “yeterli” bulunanlar “2”, olacak şekilde kodlanmıştır. C, D ve E grubundaki sorular iç yapı özelliklerine ait olduklarından soru kökü olumlu olan sorulardan, “yetersiz” bulunanlar “1”, “kısmen yeterli” bulunanlar “2”, “yeterli” bulunanlar “3” olacak şekilde; soru kökü olumsuz olan sorulardan “yetersiz” bulunanlar “3”, “kısmen yeterli” bulunanlar “2”, “yeterli” bulunanlar “1” olacak şekilde kodlanmıştır. Kodlama sonucunda oluşan veri setine Frekans Analizi yapılmıştır.

Kitapların ve soruların yeterliliği Tablo 2’de yer alan aralık değerlerine göre belirlenmiştir (Demircan,2006:6). Örneğin; dış yapı ölçütlerinde değer aralığı 1,50 ile 2,00 arasında olan soru/kitap yeterli olarak belirlenmiştir.

Tablo 2: Değerlendirme Değer Aralıkları

	Niteliği	Değer Aralığı
Dış Yapı Ölçütleri	Yeterli	1,5-2,0
	Yetersiz	1,0-1,49
İç Yapı Ölçütleri	Yeterli	2,34-3,0
	Kısmen Yeterli	1,67-2,33
	Yetersiz	1,0-1,66

IV. Bulgular

Popüler 20 çocuk kitabı üzerinde yapılan analizler sonucunda, iç ve dış yapı ölçütleri yönünden değerlendirme sonuçları Tablo 3-8'de sunulmuştur. Tablolarda (*) ile işaretlenmiş olanlar “yetersiz”, (**) ile işaretlenmiş olanlar “kısmen yeterli”, diğer değerler ise “yeterli” anlamına gelmektedir.

Kitaplar tasarım ve düzenleme özellikleri açısından incelendiğinde Tablo 3'te görüldüğü gibi, 14 sorunun 13'ü yeterli, 1'i yetersiz bulunmuştur. Yeterli bulunan kriterler; *kitapların biçimi, boyutu, kolay taşınabilirliği, ciltlenme biçimi, punto büyüklüğünün uygunluğu, sayfaların temizlenebilirliği, sayfa boşlukları, satır arası boşluklar, kağıdın kalitesi, matlığı, kapağın konu ile uyumu ve iç kapakta resmin yer almasıdır*. 15 kitapta, *kapak resmi kitapta yer almadığından* bu kriter açısından kitaplar yetersiz bulunmuştur. Genel olarak; en popüler çocuk kitaplarının tasarım ve düzenleme yönünden yeterli oldukları söylenebilir.

Tablo 3: Kitapların Tasarım ve Düzenleme Özellikleri

	Yeterli	Yetersiz	\bar{X}
1 Kitabın biçimi uygun mu?	20	0	2
2 Kitabın boyutu uygun mu?	20	0	2
3 Kitap kolay taşınabiliyor mu?	19	1	1,95
4 Kitabın ciltlenme biçimi uygun mu?	19	1	1,95
5 Kullanılan punto okuyucunun seviyesine uygun mu?	18	2	1,90
6 Sayfalar temizlenebilir mi?	17	3	1,85
7 Sayfaların alt-üst boşlukları var mı?	20	0	2
8 Sayfaların sağ-sol boşlukları var mı?	20	0	2
9 Satır arası boşluklar uygun mu?	19	1	1,95
10 Kitabın kağıdı mat mı?	17	3	1,85
11 Kağıt kalitesi uygun mu?	17	3	1,85
12 Kapak resmi kitapta yer alıyor mu?	5	15	1,25*
13 Kitabın kapağı konu ile uyumlu mu?	19	1	1,95
14 Kitabın iç kapağı resimli mi?	10	10	1,50

Kitaplar yazar ve kitap bilgileri açısından incelendiğinde 27 sorunun 16'sı yeterli, 11'i yetersiz bulunmuştur. Detaylı bilgi, Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Kitapların Yazar ve Kitap Bilgileri

		Yeterli	Yetersiz	\bar{X}
		z		
1	Ön kapakta kitabın adı var mı?	20	0	2
2	Ön kapakta yazarın adı var mı?	20	0	2
3	Ön kapakta yayınevinin adı var mı?	19	1	1,95
4	Kitapta içindikiler bölümü var mı?	10	10	1,50
5	Bilinmeyen sözcükler için kitapta sözlük var mı?	2	18	1,10*
6	İç kapakta kitabın yöneldiği yaş grubu yazıyor mu?	1	19	1,05*
7	İç kapakta basım yılı yazıyor mu?	20	0	2
8	İç kapakta basım yeri yazıyor mu?	16	4	1,80
9	Kitabın kaçınıcı baskı olduğu yazıyor mu?	20	0	2
10	Kitabın kılavuzu var mı?	8	12	1,40*
11	ISBN numarası var mı?	20	0	2
12	Yazar(lar) tanıtılmış mı?	16	4	1,80
13	Çizerin adı verilmiş mi?	16	4	1,80
14	Çevirenin adı verilmiş mi?	20	0	2
15	Kontrolörün adı verilmiş mi?	8	12	1,40*
16	Kitabın sonunda kitapla ilgili düşünceleri içeren bölüm var mı?	3	17	1,15*
17	Yazarın diğer yapıtları hakkında bilgi var mı?	12	8	1,60
18	Yayınevinin diğer yapıtları hakkında bilgi var mı?	1	19	1,05*
19	Kitabın sayfa numaraları var mı?	19	1	1,95
20	Kitabın sırtında kitap bilgileri var mı?	20	0	2
21	Arka kapakta kitabın fiyatı yazıyor mu?	14	6	1,70
22	Kitabın başında "Bu Kitabın Sahibi" adında bir bölüm var mı?	6	14	1,30*
23	Kitabın kendine ait ayrıacı var mı?	5	15	1,25*
24	Kitap ödül almış mıdır?	6	14	1,30
25	Kitapta "kitapla ilgili yapılan yorumlar" kısmı yer alıyor mu?	1	19	1,05*
26	Kitap sonunda kitapla ilgili sorular bölümü yer alıyor mu?	1	19	1,05*
27	Kitapta, kitapla ilgili notlar kısmı var mı?	1	19	1,05*

Yazar ve kitap bilgileri yönünden genel olarak kitaplarda yeterli bulunan kriterler, *ön kapakta kitap/yazar/yayınevi adının yer alması, içindikiler bölümünün olması, iç*

kapakta basım yeri, basım yılı, baskı sayısı, ISBN numarasının olması, yazar, çizer ve çevirenin tanıtılması, yazarın diğer yapıtları hakkında bilgi verilmesi, kitapta sayfa numarası olması, kitap sırtında kitap bilgisinin olması, arka kapakta fiyat bilgisi olması, ödül alması kriterleridir.

Kitapların çoğu, bilinmeyen sözcükler için sözlük, kitabın yöneldiği yaş grubu bilgisi, kitap kılavuzu, kontrolörün adı, kitabın sonunda kitapla ilgili okuyucu görüşlerini içeren bölüm, yayınevinin diğer yapıtları hakkında bilgi, "Bu Kitabın Sahibi" bölümü, kitabın kendine ait ayrıca, "kitapla ilgili yapılan yorumlar" kısmı, kitapla ilgili sorular ve kitapla ilgili notlar bölümleri bulunmadığından yetersiz olarak değerlendirilmiştir.

Kitaplar dil ve anlatım özellikleri açısından incelendiğinde, Tablo 5'te verildiği gibi, 21 sorunun 13'ü yeterli, 5'i kısmen yeterli, 3'ü yetersiz olarak bulunmuştur.

Tablo 5: Kitapların Dil ve Anlatım Özellikleri

		Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz	\bar{X}
1	Kitabın yabancı sözcüklerden arındırılmış olması	2	0	18	1,20*
2	Yabancı sözcüklerin açıklamalarının verilmesi	3	0	17	1,30*
3	Yabancı sözcüklerin yazımının aslına uygun olması	11	0	9	2,10**
4	Yabancı sözcüklerin okunuşlarına yer verilmesi	11	0	9	2,10**
5	Kitapta güncel Türkçe kullanılması	18	1	1	2,85
6	Cümlelerin açık ve anlaşılır olması	20	0	0	3
7	Kullanılan sözcük çeşidinin uygunluğu	16	2	2	2,70
8	Kitaplarda devrik cümlelerin kullanılmaması	12	0	8	1,80**
9	Ses tekrarlarının olması	20	0	0	3
10	Cümlelerin tek özne ve tek yüklem olması	12	0	8	2,20**
11	Sözcüklerin çocuk dünyası ile ilişkili olması	13	3	4	2,45
12	Kitabın çocuğun sözcük dağarcığını geliştirebilmesi	19	0	1	2,90
13	Cümlelerde argo söyleyişin kullanılmaması	5	0	15	2,50

14	Bilinmeyen sözcüklerin anlamlarının aynı sayfada verilmesi	1	0	19	1,10*
15	Paragraf uzunluklarının yaş grubuna uygun olması	20	0	0	3
16	Kitaplarda imla ve noktalamanın doğru kullanılması	19	0	1	2,90
17	Satır sonunda sözcük bölmesi yapılması	19	0	1	2,90
18	Önemli yerlerin çeşitli yazı tipleri ile vurgulanması	12	0	8	2,20**
19	Sayfa sayısının çocuğun seviyesine uygunluğu	17	0	3	2,70
20	Metnin sayfaya yerleştirilmesinin resme göre olması	18	0	2	2,80
21	Kitabın başlığının ilgi çekici olması	18	1	1	2,85

Dil ve anlatım özellikleri yönünden kitaplarda yeterli bulunan kriterler; *güncel Türkçe kullanımı, cümlelerin açık ve anlaşılır olması, kullanılan sözcük çeşidinin uygunluğu, ses tekrarlarının olması, sözcüklerin çocuk dünyası ile ilişkili olması, kitabın çocuğun sözcük dağarcığını geliştirebilmesi, cümlelerde argo söyleyişin kullanılmaması, paragraf uzunluklarının yaş grubuna uygun olması, kitaplarda imla ve noktalamanın doğru kullanılması, satır sonunda sözcük bölmesi yapılması, sayfa sayısının çocuğun seviyesine uygunluğu, metnin sayfaya yerleştirilmesinin resme göre olması, kitabın başlığının ilgi çekici olması* kriterleridir.

Dil ve anlatım özellikleri yönünden kitaplarda kısmen yeterli bulunan kriterler; *yabancı sözcüklerin yazımının aslına uygun olması, yabancı sözcüklerin okunuşlarına yer verilmesi, kitaplarda devrik cümlelerin kullanılmaması, cümlelerin tek özne ve tek yüklem olması, önemli yerlerin çeşitli yazı tipleri ile vurgulanması* kriterleridir.

Dil ve anlatım özellikleri yönünden kitaplarda yetersiz bulunan kriterler; *kitabın yabancı sözcüklerden arındırılmış olması, yabancı sözcüklerin açıklamalarının verilmesi, bilinmeyen sözcüklerin anlamlarının aynı sayfada verilmesi* kriterleridir.

Genel olarak, çocuk kitaplarında dil ve anlatım yönünden yabancı sözcük kullanımına dikkat edilmeli, yabancı dilde sözcük kullanmak gerekiyorsa sözcüğün aslına uygun yazılmasına ve açıklamasına yer verilmesine özen gösterilmelidir.

Kitaplar konu ve plan özellikleri açısından incelendiğinde 9 sorunun 8'i yeterli, 1'i yetersiz olarak bulunmuştur. Tablo 6'da görüldüğü gibi, *konunun çocuğun yaşantısına, yaşına uygunluğu, ders konularına ve gelişimine katkısı, evrensel değerler içermesi, rasyonel düşünmeye yönlendirmesi, belirli bir yargıyı empoze etmeye çalışmaması ve konu planının tutarlılığı* yönünden kitapların büyük bir kısmı yeterli bulunmuştur. Sadece, *kitapta ideolojik örüntülerin varlığı* yönünden kitapların büyük bir kısmı yetersiz bulunmuştur. Konu ve plan özellikleri yönünden, en popüler çocuk kitaplarının yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 6: Kitapların Konu ve Plan Özellikleri

		Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz	\bar{X}
1	Kitabın konusunun, çocuğun yaşantısıyla uygun olması	18	0	2	2,80
2	Kitabın konusunun çocuğun yaşına uygun olması	18	0	2	2,80
3	Kitabın gerektiğinde ders konularına katkı sağlayabilmesi	18	0	2	2,80
4	Kitabın çocuğun gelişimine katkı sağlayabilmesi	16	0	4	2,60
5	Kitapta ideolojik örneğün olması	4	0	16	1,40*
6	Kitapta evrensel değerlerin olması	14	5	1	2,65
7	Kitabın çocuğu rasyonel düşünmeye yönlendirmesi	16	1	3	2,65
8	Çocuğa bir yargının empoze edilmeye çalışılması	18	0	2	2,80
9	Kitabın planının tutarlı olması	20	0	0	3

Kitaplar resimlendirme özellikleri açısından incelendiğinde 11 sorunun 7'si yeterli, 3'ü kısmen yeterli, 1'i yetersiz olarak bulunmuştur. Detaylı bilgi, Tablo 7'de verilmiştir. *Kapakta kullanılan resmin ilgi çekici olması, resimlerin konuya uygunluğu, anlaşılır olması, resimler ile metnin birbirini tamamlaması, resimlerin gerçek veya gerçekçi olması, resimlerin ön planda ve sayfaya konumlandırılmalarının uygunluğu* yönünden kitapların çoğu yeterli bulunmuştur. Resimlendirme yönünden kitaplarda kısmen yeterli bulunan kriterler; *resimlerin ilgi çekici olması, resimlerde ayrıntılara dikkat edilmesi* kriterleridir. *Resimlerin renkli olması ve yaş düzeylerine göre metin-resim oranının uygun olması* yönlerinden ise kitapların çoğu yetersiz bulunmuştur.

Resimlendirme, özellikle çocuk kitaplarında çok önemli bir husustur. Yazılacak yeni çocuk kitaplarında resimlerin özenle çizilmiş, renkli, ilgi çekici ve çocukların yaş grubuna uygun olmasına özen gösterilmesi önerilir.

Tablo 7: Kitapların Resimlendirme Özellikleri

		Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz	\bar{X}
1	Kapakta kullanılan resmin ilgi çekici olması	12	3	5	2,35
2	Resimlerin konuya uygunluğu	17	0	3	2,70
3	Resimlerin anlaşılır olması	16	2	2	2,70
4	Resimlerin ilgi çekici olması	11	3	6	2,25**
5	Resimlerle metinlerin birbirlerini tamamlaması	17	0	3	2,70
6	Resimlerde ayrıntılara dikkat edilmesi	13	0	7	2,30**
7	Resimlerin gerçek veya gerçekçi olması	14	2	4	2,50
8	Kitapta resimlerin ön planda olması	13	1	6	2,35
9	Resimlerin sayfadaki konumlarının uygunluğu	16	0	4	2,60
10	Resimlerin renkli olması	6	0	14	1,60*
11	Metin-resim oranının yaş grubuna uygun olması	8	0	12	1,80**

Dış ve iç yapı ölçütleri yönünden kitap bazında yapılan analiz sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Kitapların Dış Yapı ve İç Yapı Ölçütlerine Göre Ortalamaları

NO	İNCELENEN KİTAPLAR	Dış Yapı Ölçütleri		İç Yapı Ölçütleri			\bar{X}
		Tasarım/ Düzenleme (A)	Yazar/ Kitap Bilgileri (B)	Dil/ Anlatım (C)	Konu/ Plan (D)	Resimlendirme (E)	
1	<i>Uçan Sınıf</i>	1,786	1,593	2,238	2,333**	1,909**	1,972
2	<i>Martıya Uçmayı Öğreten Kedi</i>	1,929	1,556	2,238	2,444	2,272**	2,042
3	<i>Charlie'nin Çikolata Fabrikası</i>	1,929	1,593	2,476	2,889	2,182**	2,222

4	<i>Çok Hayal Kuran Çocuk</i>	1,714	1,444*	2,429	2,111**	2,909	2,351
5	<i>Haritada Kaybolmak</i>	1,857	1,630	2,476	2,778	1,091*	2,185
6	<i>Küçük Kara Balık</i>	1,786	1,630	1,952**	2,333**	2,455	1,957
7	<i>Son Adanın Çocukları</i>	1,929	1,519	2,619	3	2,546	2,323
8	<i>Küçük Prens</i>	2	1,593	2,333**	2,778	3	2,343
9	<i>Sakız Sardunya</i>	1,857	1,519	2,810	2,778	2,727	2,338
10	<i>Kraliçeyi Kurtarmak</i>	1,857	1,593	2,476	2,556	1,909**	2,121
11	<i>Momo</i>	1,857	1,519	2,333**	2,778	2,455	2,152
12	<i>Bir Küçük Osmancık Vardı</i>	1,714	1,556	1,952**	1,778**	1*	1,6
13	<i>Hayalet Köy</i>	1,929	1,556	2,524	2,778	2,818	2,321
14	<i>Güneşi Bile Tamir Eden Adam</i>	1,786	1,630	2,429	3	3	2,369
15	<i>Geçmişe Tırmanan Merdiven</i>	1,786	1,630	2,619	2,778	3	2,363
16	<i>Mahalle Sineması</i>	1,857	1,667	2,429	2,556	1,546*	2,127
17	<i>Sihirli Ay Kedisi Moonbean ve Hayal Kafesi</i>	1,929	1,482*	2,524	2,222**	2,636	2,363
18	<i>Böyle de Ödev mi Olur! Memo'nun Hayatı ve Eserleri</i>	1,929	1,482*	2,429	2,778	2,091**	2,379
19	<i>Sandalda Bir Çocuk ve Bir Ayı</i>	1,857	1,593	2,333**	2,778	2,818	2,262
20	<i>Sevimli Dostlar Otel Bütün Hayvanlar Davetlidir!</i>	1,857	1,519	2,524	2,778	2,636	2,263

Tüm kriterler yönünden yeterli bulunan kitaplar şunlardır:

1. “*Son Adanın Çocukları*” (Zülfü Livaneli, Doğan ve Egmont Yayıncılık)
2. “*Sakız Sardunya*” (Elif Şafak, Doğan ve Egmont Yayıncılık)
3. “*Hayalet Köy*” (Hüsnan Şeker, Altın Kitaplar Yayınevi)
4. “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*” (Behiç Ak, Günışığı Kitaplığı)
5. “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*” (Behiç Ak, Günışığı Kitaplığı)
6. “*Sevimli Dostlar Otel/Bütün Hayvanlar Davetlidir!*” (Kate Finch, Beyaz Balina Yayınları)

İncelenen kitapların beş bölüm bazında genel ortalamasına bakıldığında kriterler bazında en yüksek yeterlilik oranına sahip olan kitap “*Böyle de Ödev mi Olur! Memo'nun*

Hayatı ve Eserleri” isimli kitaptır. Kitaplar kendi aralarında kıyaslandığından yeterlilik oranı en düşük kitap ise “*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitaptır.

V. Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de 2015 yılında 7-14 yaş grubu tarafından en çok okunan 20 kitaptan altısı yapılan İçerik Analizi sonucunda iç ve dış yapı özellikleri yönünden tamamen yeterli bulunmuştur. Bu kitaplar; “*Son Adanın Çocukları*”, “*Sakız Sardunya*”, “*Hayalet Köy*”, “*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*”, “*Geçmişe Tırmanan Merdiven*” ve “*Sevimli Dostlar Oteli/Bütün Hayvanlar Davetlidir!*” isimli kitaplardır. “*Sevimli Dostlar Oteli/Bütün Hayvanlar Davetlidir!*” dışındaki tüm kitaplar yerli yazarlar tarafından kaleme alınmıştır.

“*Bir Küçük Osmancık Vardı*” isimli kitap iç yapı ölçütlerinin hiçbirinde yeterli bulunmadığından, 2015 yılında 7-14 yaş grubu tarafından en çok okunan 20 kitap arasında en yetersiz kitap olarak belirlenmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, en popüler 20 kitabın çoğu, tasarım/düzenleme ve konu/plan ölçütleri bakımından yeterlidir. Bununla birlikte, resimlendirme ölçütü bakımında kitapların çoğu yetersiz bulunmuştur. Oysa, çocukların kitaba olan ilgilerinin artırılması için görsel niteliklerine ve baskı kalitesine özen gösterilmelidir. Çocuk kitaplarındaki resimler renkli, metinle uyumlu ve anlaşılır olmalıdır. Bu hususun, çocuklar için kitap yazılması sürecinde dikkate alınması önerilir.

Bu çalışmada analiz edilen kitapların çok satılmalarında, ilgili yayınevleri tarafından yürütülen tanıtım ve pazarlama çalışmalarının yanı sıra; hâli hazırda tasarım/düzenleme, konu/plan ölçütleri yönünden oldukça tatmin edici olmalarının etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, eğitimciler, pedagoglar, edebiyatçılar ve bilim insanları tarafından çocukların gelişimi için yararlı bulunan pek çok kitap, çocuklar arasında istenilen popüleriteyi yakalayamamaktadır. Uzmanlar tarafından önerilen bu tür kitapların bu çalışmada ele alınan yazar/kitap bilgileri, dil/anlatım ve resimlendirme ölçütleri yönünden yeniden gözden geçirilerek çocukların ilgisini çezebedecek biçimde yeniden tasarlanarak yayınlanması tavsiye edilir.

Kaynaklar

- Arıkan, R. (2013). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (2. Basım). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnek Çalışmalar* (3. Basım). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Demircan, C. (2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 12-27.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi: Kuramsal ve Pratik Bilgiler* (1. Basım). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gönen, M., M. Katrancı, M. Uygun ve Ş. Uçuş. (2011). İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 250-265.
- Krippendorff, K. (2012). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology* (3. Basım). SAGE Yayınevi.

- Öğülmüş, S. (1991). İçerik Çözümlemesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(1-2), 213-228.
- Sever, S. (1995). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler. *Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi*, 107, 14-15.
- Seyidoğlu, H. (2009). *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı* (10. Basım). İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Şimşek, H. ve A. Yıldırım. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. ve E. Aslan. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri* (1. Basım). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Veziroğlu, M. ve M. Gönen. (2012). Resimli Çocuk Kitaplarının M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 226-238.
- Yıldırım, İ. E. (2016). Çocuklara Verilen İsimler Üzerinden Türkiye'deki Sosyo-Kültürel Değişimin Analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20.
- Yıldırım, İ. E. (2015). *İstatistiksel Araştırma Yöntemleri* (1. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.